

KERKBLAD

Jaargang 29 - nummer 9
vrijdag 6 mei 2022
editie Dokkum e.o.

G eandewei

Protestantse
Kerk

Handwerk

'De tijden'

Geloofsgetuige
William Joseph Seymour

BOSK en de kerken

Column René Romijn

Handwerk

Eén van mijn dochters moest een tijdje terug in het ziekenhuis in een mri-apparaat voor een scan van haar rug. In zo'n tunnel, zullen we maar zeggen. Zij raakte daarbij behoorlijk in paniek: claustrofobie.

'Weet je', zei ze later, 'hoe ik mijn paniek toen bedwongen heb?' - 'Eh... nee, hoe dan?' - 'Ik ben heel sterk aan jouw handen gaan denken. Elk vlekje, bobbelje en elke nagel kon ik mij zo voor de geest halen.' Dat vond ik ontroerend. Ik was dus eigenlijk, hoewel op 150 kilometer afstand, bij haar geweest! Zij keek - en kijkt - ook goed naar mijn handen.

Kun je over grote afstand toch bij iemand zijn? Blijkbaar. In de gedachten van de ander. Zo sterk dat je als het ware bij elkaar bent.

Dit zette mij aan het denken over bidden. Zou je dat ook kunnen omschrijven als 'denken aan de handen van God?' Niet 'vragen om' maar 'denken aan'. Bij 'vragen om' vraag je om ingrijpen van boven. Waarmee het handelen van God erg willekeurig zou worden. Met 'denken aan' bezin je je op je eigen situatie, vanuit een vermoeden van de wil van God. Wat zou nu Zijn wil kunnen zijn? Niet om te komen tot een heilig moeten, maar tot richting in je mens-zijn. En dat zou ook kunnen betekenen een acceptatie van jouw situatie zoals die is.

Maar Jezus bad toch ook om dagelijks brood? Zeker, maar wat bedoelde hij daarmee? Dat het manna weer uit de hemel zou neerdalen? Waarom doet het dat dan niet voor al die bidders in de wereld? Het zou wel eens kunnen zijn dat hij bedoelde: geef dat wij ons brood delen met hen die geen brood hebben. Geef dat wij de handen van God willen zijn. Niet alleen om onze eigen honger te stillen, maar ook die van anderen.

Alleen al het sterk denken aan iets gaf mijn dochter kracht. Misschien geldt dat ook wel voor mensen die bidden.

René Romijn uit Drachten is gepensioneerd docent godsdienst

Meditatie 'Gode zij dank'

'Dood waar is uw overwinning? Dood waar is uw prikkel? De prikkel des doods is de zonde en de kracht der zonde is de wet. Maar Gode zij dank, die ons de overwinning geeft door onze Here Jezus Christus.' (1 Korinthiërs 15: 55 - 57 NBG 51) *door Irene de Vries*

Een paar weken geleden vierden we het Paasfeest. Elke jaar weer is het goed naar dat feest toe te leven in de veertigdagentijd en bewust stil te staan bij de kruisiging en de opstanding van Jezus Christus. Het is waardevol tijd vrij te maken voor bezinning op wat Jezus voor ons heeft gedaan en hoe hij heeft geleden. Besef en doordenking van Zijn lijden kan ons lijden verlichten.

Nu bevinden we ons in de periode tussen Pasen en Pinksteren. Die tijd beslaat vijftig dagen. Er wordt steeds meer geboden aan kalenders en boeken om ook in deze periode van vijftig dagen stil te staan bij ons geloof en onze hoop; en verwachtingsvol uit te zien naar de komst van de heilige Geest met Pinksteren.

Belijdenistekst

Bovenstaande tekst is mijn belijdenistekst. In 1985 ontving ik deze tekst op de leeftijd van negentien jaar. Wat een moeilijke en ook wel zware woorden, vond ik dit toen. Woorden over dood en zonde stonden erbij. Maar gelukkig klonken ook woorden van overwinning. Ik vond deze tekst maar ingewikkeld en vroeg me af waarom de predikant deze specifieke woorden uitkoos. Dat heb ik hem overigens nooit gevraagd.

Het zijn wel woorden die ik onthouden heb. Woorden die nog steeds met me mee reizen. Als ze weer eens klonken in de kerk, dan besefte ik: dat is mijn belijdenistekst.

De woorden 'Gode zij dank' vallen me nu meer op. Dankbaarheid voor ons leven, voor de kleine dingen, daar eren we God mee. Een dankbaar hart is sneller geneigd tot vergeving en verzoening. Een dankbaar hart kan beter reflecteren en relativëren, ook als er moeilijkheden en verdriet passeren. En het besef van die overwinning daalt steeds verder in.

Lichter en vrijer door het leven

Hebben we daar een mensenleven voor nodig? Om echt tot ons door te laten dringen wat God voor ons volbracht heeft door zijn Zoon mens te laten worden! Daar kunnen we met ons menselijk verstand niet goed bij. En dat die Mens geleefd, gevoeld en geleden heeft, dat komt dan wel dichterbij. God met ons. Hij wil dat wij ons leven met Hem delen, aan hem overgeven, zodat we lichter en vrijer door het leven kunnen gaan. Zijn overwinning is onze redding.

Laten we ons in de resterende tijd van de vijftig dagen voor Pinksteren hierop richten. Er gebeurt veel om ons heen. De wereld is onrustig, er is dreiging wat angst kan geven. Die onrust en angst mogen we bij Jezus neerleggen aan het kruis. De kunst is vervolgens om het daar te laten. Vaak nemen we het weer op ons en sjuouwen verder. Dat 'Zijn overwinning' ons vertrouwen mag geven en ons mag sterken en bemoedigen op weg naar het Pinksterfeest.

Irene de Vries is pastor in protestantse wijkgemeente De Fontein in Leeuwarden

Geandewei Kerkblad voor de Protestantse Kerk in Fryslân

Colofon

Hoofdredacteur: Arjen Bakker
Romptastrjitte 15, 9036 PK Menaam
T. (0518) 750 276

Kopij voor het algemene deel:
Uiterlijk 15 dagen voor verschijnen
naar redactie@geandewei.nl
Dit adres is **niet** voor abonnementen
en bezorgklachten, kijk hiervoor bij de
rubriek van uw eigen kerkelijke gemeente

Advertenties: J. Hoogenboom
T. (050) 4091204
E: info@hoogenboom-communicatie.nl

Vormgeving, druk, post- en digitale abonnementen:
Dekker Creatieve Media en Druk,
Hortensiastraat 10, 8922 HD Leeuwarden
E: administratie@geandewei.nl

Kijk voor meer informatie op www.geandewei.nl

Leesrooster

Week 19, 8 t/m 14 mei	
zondag	Psalm 77
maandag	Jeremia 34:1-7
dinsdag	Jeremia 34:8-22
woensdag	Jeremia 35:1-11
donderdag	Jeremia 35:12-19
vrijdag	Jeremia 36:1-13
zaterdag	Jeremia 36:14-26

Week 20, 15 t/m 21 mei	
zondag	Jeremia 32:26-44
maandag	Johannes 21:1-14
dinsdag	Johannes 21:15-24
woensdag	Psalm 55:1-16
donderdag	Psalm 55:17-24
vrijdag	Jeremia 33:1-13
zaterdag	Jeremia 33:14-26

Achtergrond

Verwachtingen met betrekking tot 'de tijden'

De Bijbel spreekt hier en daar over *het einde der tijden*. Er zijn namelijk *verschillende tijden*. Men sprak vroeger ook wel van *bedelingen*. In het Grieks heten het *ayonen*, *eeuwen*. Maar het gaat dus niet om een eeuw zoals wij die kennen, want dat is honderd jaar. Het gaat om een zeer lange periode waarin een bepaalde tijdsgeest te herkennen is en waarbij iets centraal staat. *door Nelleke Berntsen*

Als we terugkijken, dan onderscheiden sommigen als eerste de **voortijd**, die waarschijnlijk geëindigd is door de opstand van Lucifer, die door God werd neergeslagen. Toen werd de aarde woest en ledig. God ging (her)scheppen en daar begint voor ons Genesis.

In deze gedachtengang werd dit dus de **tweede ayoon**. We lezen hier, hoe God de mensen heeft geschapen en hoe Hij begon met Adam en Eva. Helaas leidde het tot de **zondeval**, waardoor er een vloek op de schepping kwam. Gaandeweg nam het geweld dan ook toe. God heeft met de zondvloed voorkomen, dat de wereld hier al naar haar einde zou gaan.

Maar de keuze van Adam en Eva leidde ertoe, dat de duivel de overste/heerser werd, vooral van de volgende wereld(tijd), die we de **derde ayoon** kunnen noemen. Want doordat zij de duivel gehoorzaamden in plaats van God, is de heerschappij, die God hen gaf voor de aarde, aan hem overgedragen. Daardoor kan worden gesproken over de duivel als overste dezer wereld. (Johannes 14:30). Wij leven **daardoor in deze derde ayoon van een boze 'wereld-tijd'** (Galaten 1:4) Christus heeft hiervoor betaald met Zijn bloed, maar deze verlossing moet wel worden aangenomen om er los van te komen.

Einde van deze wereldtijd

Op dit punt bevinden wij ons in de geschiedenis. En het lijkt te gaan naar het einde der tijden: dus het einde van deze wereldtijd en niet van de wereld! Want deze wereld gaat tenminste nog wel duizend jaar mee, lezen we bij de profetieën over het duizendjarig vredesrijk dat hierna komt. Voor het zover is, zal het er hevig aan toegaan, want deze wereld glijdt niet vanzelf naar dit duizendjarig rijk toe. Maar de wereld zal niet vergaan. Dit alles hoort bij **'het oordeel' van God** over de ongehoorzaamheid van de mensen. Het is ook bedoeld om hen toch nog wakker te schudden.

Degenen die de verlossing van Christus reeds hebben aangenomen vormen met elkaar het **Lichaam van Christus**. Daarom is de verwachting dat zij vóór dit 'oordeel' zullen worden opgenomen in de hemel. (Mattheus 24:40 e.v.) Want zij komen niet in het oordeel (o.a. Romeinen 8:1 en Johannes 5:24) maar vierten in de hemel de eenwording met Christus als de bruidegom. Hier geldt ook de gelijkenis van de slapende bruidmeisjes die door hun onoplettendheid een dichte deur vonden.

Daarna zal Christus met Zijn bruid naar de aarde komen en **dan begint dus het duizendjarig vredesrijk**. Dit is dus weer een andere wereldtijd, de **vierde ayoon** zagezegd. Israël

zal dan de volken onderwijzen over God en de (overgebleven) volken zullen daartoe massaal opgaan naar Jeruzalem. En allen die van Christus zijn zullen samen met Hem regeren, ook degenen die al overleden waren. (Openbaring 20:4).

Vanaf Openbaring 20:7 lezen we over het einde van deze periode. De duivel zal worden losgelaten en onmiddellijk tot strijd oproepen. Maar deze wordt snel neergeslagen. Daarna worden degenen uit het dodenrijk geoordeeld, naar hun daden (!), want diegenen zijn zonder geloof in Christus gestorven.

God woont onder de mensen

Dan komt dus de **vijfde ayoon**. Er zijn dan **echt nieuwe hemelen en een nieuwe aarde**. De eerste hemelen en de eerste aarde zijn **voorbij en de zee is er ook niet meer**. (2 Petrus 3:13). Het nieuwe Jeruzalem, het Vaderhuis met de vele woningen, daalt neer uit de hemel. Er is dan op aarde geen tempel meer, want God zal wonen onder de mensen. Er wordt gesproken over genezing van de bladen van een levensboom en een rivier met water dat leven geeft. De dienaren van God zullen heersen tot in eeuwigheid: tot in de tijden der eeuwen).

We lezen dus nogal eens over eeuwigheid en eeuwig. En het is goed om te weten dat dit dus gaat over hele lange periodes in Gods herstelplan met Zijn geschapen wereld. Voor ons is het woord 'eeuwig' meestal iets als 'altijd du-

rend', maar dat is wat kort door de bocht. We mogen wel weten, **dat al die eeuwen in Gods plan er voor zorgen, dat wij tot in lengten van tijden verzekerd zijn van Gods zorg**, (Efeziërs 2:7) terwijl we tevens hoop mogen hebben dat sommige zaken slechts voor een bepaalde eeuw/periode gelden. Bijvoorbeeld de - reeds genoemde - heerschappij van de duivel als overste van deze wereld(tijd). Maar ook is het dus zeer de vraag hoe je mag aankijken tegen het woord zoals dat gebruikt is voor een 'eeuwige hel'. Het hoort in ieder geval bij een bepaalde tijd/eeuw/ayoon.

Er staat dus nog een heleboel te gebeuren in het reddingsplan van God met Zijn wereld. En niemand weet hoeveel ayonen er nog nodig zijn tot **'de tijden waarin alle dingen worden hersteld'**. Wel mogen we dus weten **dát God hier met ons naar op weg is**. (Handelingen 3:21) en dat de laatste ayoon er toe zal leiden dat Jezus alles aan de voeten van God zal leggen, waarbij God zal zijn Alles in allen (1 Korintiërs 15:28).

Bemoediging

Het is teveel voor ons gewone mensen om dit alles te bevatten, maar mij doet het goed om hier nu en dan bij stil te staan, als een onderdeel hiervan te overheersend dreigt te worden. Ik hoop dat het ook anderen kan bemoedigen.

Nelleke Berntsen uit Leeuwarden is gepensioneerd docente levensbeschouwing en redactielid van Geandewei

Geloofsgetuige

William Joseph Seymour

'De Pinksterbeweging is gewoon méér van Gods liefde. En als die niet meer liefde brengt is het valse munt.'

* 2 mei 1870, Centerville, Louisiana
† 28 sept. 1922, Los Angeles, Californië

Tussen 1906 en 1908 ging het er op Azusa-street 312 in San Francisco heftig aan toe. Binnen laaide het enthousiasme hoog op, buiten zagen ooggetuigen dan soms zelfs vlammen uit het dak slaan en belden ze de brandweer. De spektakelverhalen melden dat er zelfs verloren armen begonnen aan te groeien.

William Seymour was kind van voormalige slaafgemaakten. Hij had jarenlang diverse kerken en bijbelscholen bezocht van het Revivalism, het 'opwekkingschristendom', toen hij in 1906 de roeping voelde om voorganger te worden in San Francisco. Het begon met een kleine gebeds- en bijbelstudiegroep. Verhalen over genezing en tekenen van de Geest gingen de ronde doen.

Seymour zelf kreeg op 12 april de gave van de tongtaal waarover hij al veel gepreekt had. Enkele dagen later vond de rampzalige grote aardbeving van San Francisco plaats. Temidden van groeiende segregatie in de zuidelijke staten en toenemend geweld tegen de zwarte bevolking ging er een magnetische werking uit van Seymours boodschap van gelijkwaardigheid en eenheid in Christus van blank en zwart en Latino's, van mannen en vrouwen. Ook een aardschok? De vonken sloegen naar elders over, in de VS en naar andere delen van de wereld. Zelf noemde Seymour het een 'late regen' van de Geest. Hij richtte de krant *The Apostolic Faith* op om deze Pinksterbeweging leiding te geven.

Maar er ontstond ook stevig debat. Is tongtaal een wezenskenmerk van de 'doop in de Heilige Geest' of een extraatje? Leiderschapsconflicten, weerstanden tegen een grote rol van vrouwen en racisme zorgden voor verdeeldheid. Charles Parham, die van grote invloed was geweest op Seymour, brak met hem. Parham was lid van de Ku Klux-clan. Men ontfoetsele Seymour zijn krant en daarmee zijn internationale invloed. Maar Seymour en zijn vrouw bleven op hun post, ook toen het vuur temperde en er slechts een kleine zwarte kerk overbleef. In de boodschap over raciale gelijkheid kwam geen water in de wijn.

De Pentacostals zijn internationaal wijd vertakt. De schatting van het aantal aanhangers bedraagt ruim 600 miljoen, charismatische bewegingen in de klassieke kerken meegerekend. De Pinksterbeweging maakte vaak gemakkelijk verbinding met culturen die niet door de westerse Renaissance en Verlichting waren heengegaan en met de lagere sociale klasse. En ook westerse kerken kunnen niet voortbestaan met alleen af en toe een klein beetje enthousiasme. *Harmen Jansen*

Byldspraak - Willem Wilstra Tûzen jier (Psalm 90)

*'Jo hawwe, o Hear, yn lang ferfleine dagen'
'Want tûzen jier is foar Jo as de dei, dy't juster foarbygong'*

Smelle Ie, in pjut fan in doarpke mei 45 ynwenners, is it lytste fan de gemeente Smellingerlân. Folle mear hat dat ek nea west, mar wol stie it bekend troch it kleaster Smelne dat hjir sa'n 250 jier eksistearre hat, mei trochstrings tritich bewenners.

Yn deselde snuorje stie der in katolyk tsjerkje yn Koartehimmen en letter ek yn Noarden en Suder Drachten. It kleaster is nei 1580 ferlitten en troch de jierren hinne ôfbrutsen. It soe samar kinne dat âlde boumaterialen earne oars yn de omlizzende doarpen brûkt binne foar wentebou. It hyt, dat yn Smelle Ie guon huzen belein wiene mei dakpannen fan it kleaster.

De Grutte Tsjerke fan Drachten is boud yn 1743 en it is bekend dat dêr stiennen en hout brûkt binne fan eardere tsjerkjes út 'e buert. Dat die bliken by de restauraasje fan it ynterieur yn 2015. Op plakken dêr't it siigde hiene se grutte turven tusken de balken lein. Under de tagongsflier fan de toer fûnen se readstiennen 'platten', in sarkofaagdeksel en in saneamde 'alterstien'. It soe samar wêze kenne, dat it in oerbliuwsel is fan it Smelnekleaster.

Dy alterstien is moai skjinmakke en leit no op in skammel as 'Oantinkenstien' dêr't men in kearske by brâne kin of yn stilte bidde. Yn 'e hoeken sjocht men tekentsje fan it saneamde Maltezerkrús. Dy krúskes ferwize nei de Berchrede yn Mattéus 5. Yn âlde bibels waarden se oankundige as *Zaligprijzingen*, hjoeddedei steane se as Lökkichprijzingen te boek. Dochs wol weardefol en wûnderlik, dat sa'n relikwy wer in funksje krigen hat nei safolle 'ferfleine dagen'.

Zinzoekersweekenden op Ameland Voor iedereen is er Plaats

Rust, ruimte, natuur. Alles wat het waddeneiland Ameland te bieden heeft pakken de pioniers van De Plaats aan om mensen uit te nodigen op adem te komen, te bezinnen en te ontspannen. Zij willen dit graag delen met iedereen die op verhaal wil komen op het eiland.

Voor verschillende doelgroepen worden dit jaar zinzoekersweekenden georganiseerd. Met als uitvalsbasis de gastvrije locatie van De Plaats in Hollum. Vorig jaar is ondanks corona ervaring opgedaan met drie weekenden. Dit jaar wordt het aanbod uitgebreid. Pionier-predikant Sijbrand Alblas meldt dat de aanmeldingen al binnenkomen. „Het is ook erg leuk om samen met anderen uit je kerk te gaan, bijvoorbeeld de leden van je gespreksgroep.”

Op verhaal komen

„We merken dat velen juist nu behoefte hebben aan een plek om op verhaal te komen”, zegt Alblas. „We luisteren naar elkaar, maar ook naar verhalen die ons inspireren, waaronder bijbelverhalen. Ook de eiland-ervaring is belangrijk. Het banjeren door de natuur geeft een gevoel van innerlijke vrijheid.”

Millennials, vrouwen, mannen

Volgens Alblas is er bewust voor gekozen om in te zetten op verschillende doelgroepen. „In juni een weekend *Unplugged* waarbij we ons richten op millennials. Zij houden veel ballen in de lucht. Dat doen we samen met Otto Grevink en Sandra Gaakeer van internetkerk Mijnerk.nl. Samen staan we stil wat nu echt belangrijk is.”

Ook worden er weekenden voor vrouwen én

voor mannen georganiseerd. „Toen ds. Anne- Meta Kobes en ds. Nynke Dijkstra ons vroegen of ze een weekend voor dames konden organiseren waren we meteen enthousiast. Vorig jaar deelden we dit op Facebook en er kwamen veel spontane reacties en aanmeldingen. Er is nu zelfs een tweede weekend in juni georganiseerd. Vervolgens vroeg een aantal mannen waarom zij geen eigen weekend hadden. Het begon met een paar grappige opmerkingen, maar uiteindelijk zijn we hier serieus mee aan de slag gegaan. In oktober is het dan zover.”

Homo's en lesbiennes

In deze maand is het ook Coming Out Day. Rond die dag is er een weekend speciaal voor homo's en lesbiennes. Alblas: „Dit is een mooie gelegenheid om in gesprek te gaan over je identiteit. We zijn erg blij dat ds. Wie- lie Elhorst met zijn ervaring en expertise ook aanwezig zal zijn.”

De Plaats

De zinzoekersweekenden worden georganiseerd vanuit pioniersplek De Plaats in Hollum. De kosten van het weekend (exclusief overtocht en overnachting) zijn om de onkosten te dekken. *Meer informatie over de weekenden op www.deplaats-ameland.nl/zinzoekers*

Column Jannie Shacholi

Hemelse Rijkdom

‘Verzamel schatten in de hemel, daar vreten mot noch roest ze weg, daar breken geen dieven in om ze te stelen.’ Mattheus 6:20

Er is veel aan de hand in de tijd waarin we leven. Het eerste wat mij opkomt - en bij u waarschijnlijk ook - is de oorlog in Oekraïne. Verschrikkelijk, de beelden die we te zien krijgen. Onschuldige slachtoffers, mensen die vluchten voor hun leven, verscheurde families, verwoeste gebouwen... Teveel om op te noemen. Het leven is letterlijk compleet kapotgeschoten. Sommige mensen hebben al hun aardse bezittingen moeten achterlaten en sommigen zijn alles kwijt door bombardementen. Niks meer hebben. Een situatie die nog lang gevolgen met zich mee zal dragen.

Er zijn óók een paar mensen die hun aardse bezittingen letterlijk achter zich hebben gelaten om een kostbaar toeristisch tripje te maken naar een ruimtestation. Als alles goed gaat hebben zij het geluk om hun goud en goed weer te kunnen omarmen wanneer ze na acht dagen terugkeren. Een reis in de ruimte, een plek waar (nog?) geen oorlog is, een plek waar men geen armoede kent.

Als ik rondrijd in en rondom Ndola kan ik duidelijk zien dat er hier en in Afrika heel veel plekken zijn waar mensen rond moeten komen van heel weinig tot niets, en waar kinderen niet naar school kunnen. Ze dragen roestbruine kleding vol gaten doordat ze in het zand spelen. Van mode is geen sprake, alhoewel ze vaak ‘dure merken’ dragen. Het is afgedankte kleding uit het Westen, die daar niet eens meer als poetslap gebruikt wordt.

Aardse rijkdom, gegeven naar Gods maatstaven, is een geschenk van God. We mogen ervan genieten, het is goed, het is een zegen! Maar hoe staat het met onze Hemelse Rijkdom? Kennen we die Rijkdom? Een Rijkdom die een verantwoordelijkheid voor onze naaste met zich meebrengt. Laten we elkaar hiervoor bemoedigen, ieder op zijn of haar plek. Laten we een eenheid vormen door onze liefde voor elkaar. Laat Gods Woord u leiden, neem de tijd om alles te begrijpen en Christus te leren kennen. Bemoedig een ander deze Rijkdom te omarmen. Een vluchteling in Nederland bijvoorbeeld, of zoals in mijn geval de vrouwen in Afrika. Zoals Mattheus zegt; zorg dat je rijk wordt in de hemel. Want hemelse rijkdom verdwijnt nooit. Die kan niet wegrotten of gestolen worden, of zoals in Oekraïne kapotgeschoten worden.

*Jannie Shacholi - Dijkstra woont en werkt namens Operatie Mobilisatie in Zambia
www.jannieinmission.com*

Arcadia - BOSK en de kerken in Leeuwarden

Saamhorigheid - Niet 'ik' maar 'wij'

In deze en de volgende Geandewei een artikel over Arcadia en de kerken in Leeuwarden. Een interview door Nieskje van der Meer (Sint Vitusparochie) gevolgd door informatie over de rol en inbreng van de kerken die samenwerken in 'Geloven in Leeuwarden'. Het gesprek is met Bruno Doedens, artistiek leider van het project Bosk en Nico Kelderhuis, coördinator voor de aanplant van meer dan duizend wandelende bomen in Leeuwarden.

door Nieskje van der Meer en Alex Riemersma

Van 7 mei tot en met 14 augustus wandelen in Leeuwarden meer dan duizend bomen in honderd dagen ruim drie kilometer, van het Stationsplein naar het Oldehoofsterkerkhof.

Initiator van project - BOSK genaamd - is landschapskunstenaar Bruno Doedens, die kunst ziet als aanjager van de verbeelding, die kan zorgen voor verandering. Bruno begon aan het project met Joop Mulder, bekend van Oerol en Sense of Place.

Een wandelend bos, biodiversiteit, leefomgeving, samenwerking, klimaatadaptatie, bewustzijnsvergroting, participatie, saamhorigheid: daarover gaat het en zal het gaan. Verliefdheid op onszelf als centrum/sum-mum van de schepping moeten we omzetten naar verliefdheid op de aarde en haar natuurlijke bronnen.

Bruno Doedens: „Leg je ambitieniveau hoog! Begeef je in ogenschijnlijke onmogelijkheden. Als bomen kunnen wandelen, kunnen verhalen veranderen! Als acht miljard mensen belastend zijn voor de aarde, kunnen ze ook verrijkend zijn. Waar je in gelooft, daar handel je naar. Je verzint een verhaal en dan ga je het gewoon doen, met enthousiasme en plezier, zonder dwang en zonder in doemdenken te verzanden en schuldgevoelens aan te praten! Mensen hebben geen kwade bedoelingen, maar we kunnen het slechte voor en de schade aan de natuur vaak niet zien. Er moeten nieuwe verhalen verteld worden: er moet een eind komen aan de uitputting van natuurlijke bronnen, de verhalen uit de bijbel dienen een ander accent te krijgen: de mens staat niet boven de schepping, maar is onderdeel daarvan.”

Wat hebben de kerken ermee?

De kritische lezer vraagt zich misschien af: 'Leuk, honderd dagen lang van wandelen duizend bomen door de stad. Deze alternatieve reuzen brengen groen leven in de brouwerij. Prachtige gedachte, dat door de wandelende bomen ook de mensen kunnen veranderen. Maar wat hebben de kerken ermee?' Hier volgt de eerste helft van het antwoord.

Toen vorig jaar enkele plannen van Arcadia-BOSK bekend werden, kwam Jan van Belle van de Remonstranten met het voorstel om hier samen met de kerken van 'Geloven in Leeuwarden' op in te spelen. Dit idee is uitgewerkt in het plan 'Verhalen rondom bomen'. Er zijn bijbelse verhalen te vertellen bij alle fasen

De duizend bomen van BOSK staan klaar aan de Snekertrikweg in Leeuwarden. Vrijwilligers gaan vanaf 7 mei stukje voor stukje door de stad verplaatsen. Foto: Arcadia - BOSK

van de ontwikkeling van bomen, van de wortels en de stam, van zaad en zaailing tot twijg en tak, van groei en bloei. De schepping en het klimaat hangen nauw met elkaar samen. De eigen plek van planten, dieren en mensen en de zorg om het klimaat – dichtbij huis en in het grote wereldgebeuren – zijn centrale thema's in de 'Groene theologie'.

Verbond met de schepselen

De vraagstukken van de duurzaamheid kunnen met bijbelse verhalen verduidelijkt worden. God heeft een verbond met alle schepselen: hij geeft water en voedsel aan de bomen en de dieren, aan de vogels en de lelies. Als mensen God loven, doen zij dat in het koor van de hele schepping: 'Bergen, breek uit in gejuich en ook jullie, bossen met al je bomen.'

Tijdens de 'bomen-wandel-weken' zijn in verschillende binnenstadkerken tentoonstellingen en activiteiten, zoals sound scapes en een bomenfestival. Op de zondagen worden thematische kerkdiensten gehouden over bomen en hun betekenis, als levensboom, om vrucht te dragen, om schaduw te bieden en verkoeling tegen de hitte van de dag.

De vieringen gaan ook over de hoop die in de schepping is geworteld, de kwetsbaarheid én de weerbaarheid van de twijg, de kracht van de takken en de vruchten. Over verbinding tussen het omgaan met de natuur en de rechtvaardigheid voor iedereen, mensen en dieren, vogels en vissen, planten en bomen en de niet-levende schepselen.

De tweede helft van het antwoord komt in de volgende Geandewei

Zo ongeveer moet het Stationsplein in Leeuwarden eruit zien als de bomen van BOSK er zijn gearriveerd. Impressie: Arcadia - BOSK

ds. Emo Jan Oomkes

Predikant gered door goedwillende nazi-arts

Diverse plaatsen in ons land werden tijdens de Tweede Wereldoorlog bekend door het verzetswerk dat er werd verricht. Een van die plaatsen was het Gelderse Eefde-Gorssel, niet ver van Zutphen. De Gereformeerde Kerk van Eefde-Gorssel had veel vrijwilligers die zich inspanden om onderduikers en vooral Joden van voedselbonnen, kleding of nieuwe duikadressen te voorzien. Een van hen was schilder Hendrik Kamphuis, die in het georganiseerde verzet een spilfunctie bekleedde.

door Maurice C.J. Wielenga

Hij redde in de jaren '40 - '45 tal van Joden, door hen onderdak te verlenen of van vervalste papieren te voorzien. In korte tijd ver-schafte hij meer dan 125 voedselbonnen aan mensen die bijna van honger omkwamen. Hij bracht ook voedselpakketten bij mensen die in de gevangenis in Deventer verbleven. De plaatselijke kerkenraad stond volledig achter de verzetsactiviteiten en steunde dit waar maar mogelijk was. Leden van deze raad verspreidden illegale lectuur om lezers op te hoogte te houden.

ds. Emo Jan Oomkes

Op 5 mei 1940 was de nog jonge ds. Emo Jan Oomkes door zijn voorganger, prof. Herman Ridderbos, bevestigd als predikant van de Gereformeerde Kerk in Eefde-Gorssel bevestigd. Vijf dagen later zou de verschrikkelijke en niets ontziende oorlog uitbreken.

Ook ds. Oomkes werd geleidelijk aan bij het verzetswerk betrokken. Daarover schreef hij later uitvoerig, toen de Gereformeerde Kerk van Eefde-Gorssel vijftig jaar bestond. Hij schreef onder meer: *'In onze gemeente gaven verschillende leden leiding aan het georganiseerd verzet, niet alleen plaatselijk, maar ook regionaal en provinciaal. Met gevaar voor eigen leven trachtte men in en door het geloof in Jezus Christus menige onderduiker voor gevaar te behoeden, Joden met hun gezinnen op te vangen, kortom op vele mensen voor vele mensen in de bres te springen.'*

Ds. Oomkes was bij het uitbreken van de oorlog 27 jaar oud. Hij was op 8 juni 1912 geboren in het Groningse Nieuwolda en was getrouwd met Nelia Johanna Bakker, die uit Groningen kwam. Tijdens zijn preken in het Witte Kerkje van Eefde-Gorssel nam de predikant geen blad voor de mond. Hij wees in klemmende betogen op het gevaar van het nationaalsocialisme, deed voorbeden voor hen die gevangen zaten en bad dan ook speciaal voor de Joden.

Niet alleen tijdens de prediking uitte ds. Oomkes zijn waarschuwendende woorden. Hij deed het ook tijdens de catecheseslessen. Hij gaf de catechesanten advies om een Jodenster te dragen, uit solidariteit met de Joden. Verder gaf hij jongens van achttien jaar persoonlijk de overweging zich niet voor de Arbeidsdienst aan te melden. Daarbij nam hij een enorm risico, want je wist tevoren nooit of er kerk-gangers zouden komen die verraad zouden plegen.

Gearresteerd

Op 5 september 1942 werd ds. Oomkes gearresteerd door de Sicherheitspolizei op verdenking van illegale praktijken. Hij werd overgebracht naar het Huis van Bewaring in Arnhem

De Gereformeerde Kerk van Eefde-Gorssel

en twee dagen later naar de strafgevangenis ('de Koepel') van Arnhem. Daaruit werd hij pas op 6 mei 1943 ontslagen. Als reden voor zijn arrestatie werd genoemd dat hij voor de Joden bad tijdens de kerkdiensten en hulp verleende aan Joodse onderduikers. *'Waar ik niet allemaal van beticht werd'*, schreef ds. Oomkes later, *'dat steekt niet zo nauw'*.

Hij stond op de lijst om gedeporteerd te worden naar concentratiekamp Sachsenhausen vlakbij Berlijn. Als dit transport was doorgegaan, zou dat zonder meer zijn voortijdig levenseinde betekend hebben. Oomkes had echter een ernstige ziekte aan de galblaas en de gevangenisdirectie vond het humaner om hem thuis te laten sterven. Maar een verhaal dat wellicht nog meer aanspreekt is het feit dat een nazi-arts moeite deed ds. Oomkes van de lijst van gevangenen te schrappen. *'Der Pfarrer ist todeskrank'*, zo zei de arts, hij zou de bestemming Sachsenhausen zeker niet halen. Je kunt stellen dat God in deze zaak heeft ingegrepen en de arts als Zijn instrument heeft gebruikt.

Nog niet van alle ellende verlost

Ds. Oomkes dook na zijn vrijlating meteen onder. Toen de Sicherheitspolizei erachter kwam dat de predikant nog leefde deed ze twee maal achter elkaar een inval bij de pastorie. Dat was steeds op een zaterdag. De tweede keer werd de hele pastorie geplunderd. Gelukkig waren de vrouw en kinderen van ds. Oomkes op dat moment niet thuis.

In november 1944 werd het gezin Oomkes pas herenigd, in Nijverdal. Daarop vertrok de familie naar het landelijke Lutten, waar ze op de boerderij van oom Willem Goelema bleef ondergedoken tot de bevrijding van 5 mei 1945. Hier konden ze bijkomen van de traumatische ervaringen van de oorlog.

Bij terugkomst in Eefde-Gorssel trof het gezin een totaal geruïneerde pastorie aan. Met kunst en vliegwerk hebben ze er nog een half jaar gewoond en gewerkt. Oomkes zei later desgevraagd: *'Ik kan me de eerste dagen na de bevrijding niet meer goed herinneren. Het was alsof ik uit een diepe droom ontwaakte.'* Het is aan te nemen dat de oorlogservaringen van dominee en mevrouw Oomkes ook in latere jaren nog een diepe impact op hen hebben gehad.

Naar Leeuwarden

ds. Oomkes in 1960

Op 6 september 1960 werd ds. Oomkes door prof. Cornelis van der Woude als predikant bevestigd in de Oosterkerk van Leeuwarden. Hij was toen 48 jaar. In latere jaren is hij vooral bekend geworden door zijn werk voor de vereniging Schrift en Getuigenis, die afstand nam van de vrijzinnige uitingen van dr. Wiersinga en prof. Herman Kuitert. Verder was hij een groot bewonderaar van de Zwitserse theoloog Karl Barth met zijn vernieuwende theologie. Hij bepleitte als predikant eenheid van de kerken en had veel verdriet over de kerkscheuring van 1944.

Na Leeuwarden heeft ds. Oomkes nog van 1969 tot 1977 de Gereformeerde Kerk van het Groningse Uithuizen gediend. Na zijn pensionering diende hij nog tot juni 1982 de kerk van Daarlerveen. Hij overleed in oktober 1983. Ds. Oomkes was een schipper naast God, die de kerk tijdens benarde tijden met kundig stuurmanschap over woelige baren heeft geleid.

Maurice C.J. Wielenga uit *Joure* is publicist en een vaste medewerker van *Geandewei*

VOLGENDE KEER in G eandewei

*De innerlijke stilte bewaren -
midden in het lawaai*

